

Deze nota betreft een advies voor de bestuurder en de directieraad van de Stichting voor Voortgezet Onderwijs in Lelystad. In deze nota wordt op hoofdlijnen aangegeven hoe het havo/vwo-cluster er uit gaat zien op onderwijskundig gebied en welke pedagogische en didactische principes leidend zijn.

ADVIESNOTA HAVO/VWO-CLUSTER

SVOL

Stichting voor Voortgezet Onderwijs
Lelystad

Afbeelding voorzijde:

De foto op de voorzijde betreft een in aanbouw zijnde windmolen in de Flevopolder. De adviesnota betreft het fundament en de eerste vormen van het nieuwe onderwijscluster. We zullen nog vele elementen moeten ontwikkelen en op dit fundament moeten plaatsen, maar net als op de foto is het doel zichtbaar en de 'sky the limit'.

Adviesnota havo/vwo-cluster

Wergroep havo/vwo

Tilly Blom, Paula Ford, Iris Gerritzen,
Noortje de Graaf, Vera Hageman,
Onno van Helden, Hanna Horlings,
Otto Kelderman, Mourad Lagsir, Karin
Laurense, Brit van Maanen, Gerardine
Maréchal, Jaap Nauta, Meia Otten,
Brenda Smit, Joke Swart, Stijn de Vries.

Lelystad, november 2015

Inhoud

Inhoud	4
Inleiding	5
Opdracht en context	6
Leren en onderwijzen	7
De maatschappelijke opdracht aan het onderwijs	7
Basisvoorwaarden voor 'leren'	8
Advies	9 - 15
Kleinschaligheid	9
Verrijkende thema's in de deelscholen	10
Excellentie	12
Brede vorming	12
Doorgaande leerlijnen, op- en afstroom	13
Havo en vwo-klassen	13
Wetenschappelijk voorbereidend vwo	14
Beroepsoriënterende havo	15
Dilemma's van de werkgroep	16
Afsluiting	17
Gebruikte en geciteerde werken	18
Verklarende woordenlijst	19 - 21

Inleiding

De directieraad van de Stichting voor Voortgezet Onderwijs Lelystad heeft in het schooljaar 2014-2015 de *Contouren voor een toekomstbestendig en uitdagend voortgezet onderwijs in Lelystad* (de Haas, Huijssoon, Janssen, Lindeman, Lommen, & Straatsma, 2014) uitgebracht met daarin het advies om de drie scholen in Lelystad om te vormen tot twee onderwijsclusters: een onderwijscluster voor het vmbo en een onderwijscluster voor het havo/vwo-onderwijs.

In deze *contourennota* (2014) wordt helder gemaakt dat de noodzaak tot verandering zich laat voelen op het terrein van onderwijs, personeel, financiën, huisvesting en stakeholders (p. 4). Een nieuwe inrichting van het onderwijs leidt tot voordelen voor alle betrokkenen en biedt de mogelijkheid kwaliteit te borgen en zelfs te vergroten (p. 5).

Met de *contourennota* van 2014 in het achterhoofd heeft de werkgroep havo/vwo zich gebogen over de opdracht. Dit rapport is de uitwerking van het havo/vwo-cluster op hoofdlijnen en wordt aangevuld met het rapport, de inpassingsstudie en de kostenraming voor (ver)nieuwbouw van het onderwijscluster havo/vwo. De schoolleiding en medewerkers hebben de kans gekregen om de contouren inhoudelijk uit te werken tot een breed, eigentijds en aantrekkelijk aanbod voor leerlingen in Lelystad en omgeving. Mijn dank gaat uit naar de leden van de werkgroep.

Dankzij hun energie en inzet, maar vooral de grote openheid en de bereidheid hun 'tacit beliefs' (vastgeroeste gewoontes, heilige huisjes, persoonlijke overtuigingen en vaststaande waarden) los te laten en werkelijk naar elkaar te luisteren is dit advies tot stand gekomen.

Iedereen maakt in zijn of haar leven wel eens mee dat de verbeeldingskracht wordt geprikkeld met nieuwe feitenkennis, dat een verborgen snaar wordt geraakt en dat deuren worden geopend waarvan we niet vermoeden dat ze bestaan. Dankzij de ontmoeting met de leden van de werkgroep, hun ideeën en dromen is mij dat de afgelopen twee maanden overkomen.

Als we datzelfde in het nieuwe havo/vwo-cluster ook bij leerlingen kunnen bewerkstelligen, dan slagen we bij voorbaat in onze missie.

Onno van Helden
Lelystad, november 2015

Opdracht en context

De werkgroep havo/vwo voldoet met voorliggend stuk aan de opdracht (Lommen, 2015) om in november 2015 een notitie op te stellen (als advies voor de bestuurder en de directieraad) waarin in grote lijnen aangegeven wordt hoe het havo/vwo-cluster wat betreft onderwijs er uit gaat zien.

De onderwijskundige en pedagogische visie op havo/vwo-onderwijs vormt de basis voor de invulling van het cluster. Van belang is de wijze waarop de school leerlingen voorbereidt op de vereiste vaardigheden en competenties voor havisten in het hbo (beroepsoriënterend) en voor vwo-leerlingen op een universiteit (wetenschappelijk voorbereidend). Daarnaast heeft de werkgroep de opdracht om een ontwerp te realiseren waarbij recht wordt gedaan aan de verschillende talenten en affiniteiten en aan de behoeften die er bestaan bij leerlingen.

De ambities uit het sectorakkoord 2014-2017, Klaar voor de toekomst! (Ministerie OCW, VO-raad, 2014) zijn als onderlegger gebruikt voor dit advies. In deze fase zijn dat met name de ambities:

- uitdagend onderwijs (1);
- brede vorming (3);
- partnerschap in de regio (4).

Deze ambities hebben direct invloed op de onderwijskundige keuzes en de daarmee gepaard gaande uitgangspunten voor (ver)nieuwbouw. In de volgende fase zullen deze drie ambities en ook de andere vier ambities verder worden uitgewerkt.

Dit zijn:

- eigentijdse voorzieningen (2);
- professionele organisaties (5);
- toekomstbestendigheid (6);
- verantwoording en toezicht (7).

Vanuit de contourennota (2014), het sectorakkoord (2014), de onderwijsraad (2014) en eigen bevindingen heeft de werkgroep criteria vastgesteld waaraan het onderwijs in het nieuwe cluster moet voldoen. Deze criteria zijn gekoppeld aan de kernwaarden van de SVOL: Ruimte, Respect, Resultaat. In onderstaand schema zijn deze criteria weergegeven.

RUIJME	RESULTAAT	RESPECT
Verantwoording geven en nemen	Verantwoording afleggen	Korte communicatielijnen
Kleinschaligheid/veiligheid	Doorlopende leerlijnen	Respect (mens en omgeving)
Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB)	Breed aanbod/brede vorming	Veiligheid
Vol in samenleving, partnerschap in de regio	Talentontwikkeling, maatwerk	Socialisatie
Onderwijs binnen en buiten de school	Beroepsvoorbereidend havo	Maatschappelijke meerwaarde
Optimale leer- en werkomgeving	Wetenschappelijk voorbereidend vwo	Gelijkwaardigheid
Flexibel, adaptief, toekomstgericht	Kwalificatie	
Persoonsvorming	Wetenschappelijk onderbouwd	
Verandercapaciteit, absorptievermogen	Optimaal rendement	
	Inrichtingsbesluit havo/vwo	

Dit 'waardenschema' is leidend voor de vorming van het nieuwe cluster. Alle besluiten zijn en zullen worden getoetst aan de kernwaarden en bovenstaande criteria.

De levensvatbaarheid van het nieuwe cluster hangt echter af van het bestaan van interne variëteit. Die is gering als slechts één denkwijze geldt. Verschillende medewerkers creëren onvermijdelijk verschillende beelden. Om te kunnen handelen is uit die verschillende beelden een model of kaart gecreëerd die voldoende steun kan verwerven om tot gezamenlijk handelen over te gaan. We ontwerpen het cluster lerend en organiserend, waarbij iedereen het uitgangspunt moet accepteren dat we onderling onafhankelijk in het denken zijn, maar afhankelijk van elkaar zijn in het werk (Wierdsma & Swieringa, 2011).

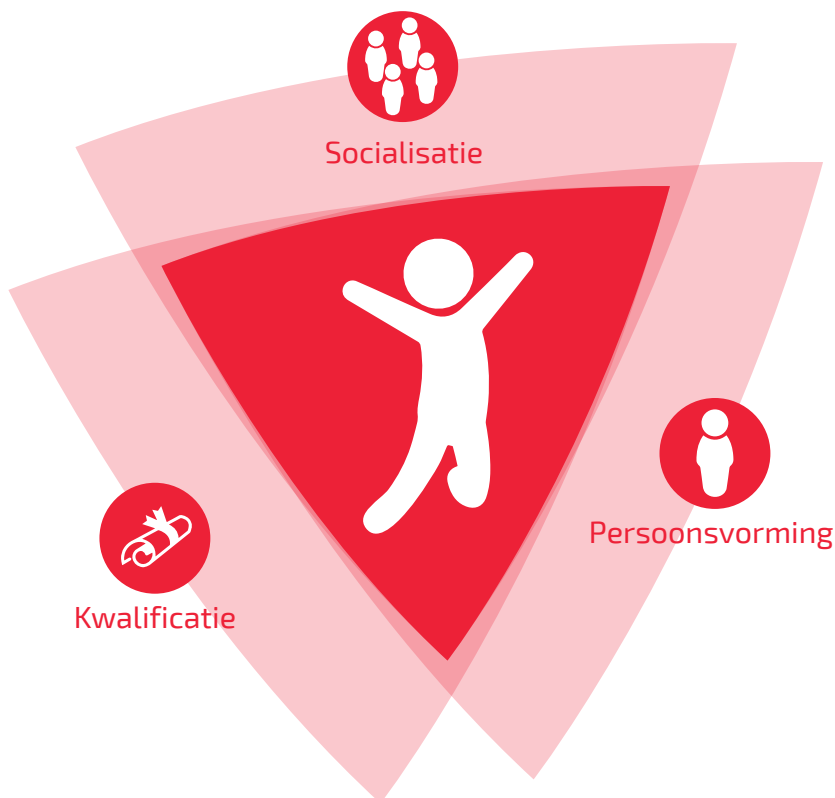
Leren en onderwijs

De maatschappelijke opdracht aan het onderwijs

De laatste jaren is de aandacht voor het leren en de wijze waarop leraren het leren faciliteren en organiseren sterk toegenomen. De waardering voor kennisoverdracht en cognitieve prestaties is tot op heden maatgevend geweest in het onderwijs. Het onderwijs heeft echter een grotere maatschappelijke opdracht dan uitsluitend het verwerven van kennis. We herkennen drie doeldomeinen, die elkaar deels overlappen. Als eerste het doel om mensen kennis en vaardigheden bij te brengen die ze nodig hebben voor een vervolgopleiding of beroep: het behalen van een diploma en een kwalificatie. Als tweede beoogt het onderwijs “[...] leerlingen te integreren in bepaalde sociale structuren, zoals de maatschappij of het beroep. In dit doeldomein worden leerlingen ingeleid in culturele, sociale, politieke of professionele praktijken, tradities en waarden (Onderwijsraad, 2013).” Persoonsvorming wordt als apart en derde doeldomein genoemd om te benadrukken dat het onderwijs ook de

subjectieve, autonome kant van de leerling vormt. Het havo/vwo-cluster zal leerlingen voorbereiden op een toekomst als werknemer, werkgever of ondernemer maar ook als allround autonoom mens die authentieke keuzes kan maken.

Het doel van onderwijs in het nieuwe cluster havo/vwo is daarmee niet alleen dat leerlingen kennis en vaardigheden verwerven en leren hoe ze moeten handelen in de bestaande sociale orde, maar “het onderwijs moet ook bijdragen aan de vorming van het individu met een eigen zingeving en eigen normen en waarden (Onderwijsraad, 2013).”

De maatschappelijke opdracht voor het onderwijs is het vinden van een balans tussen cognitieve prestaties, persoonlijke ontwikkeling en voorbereiding op de maatschappij.

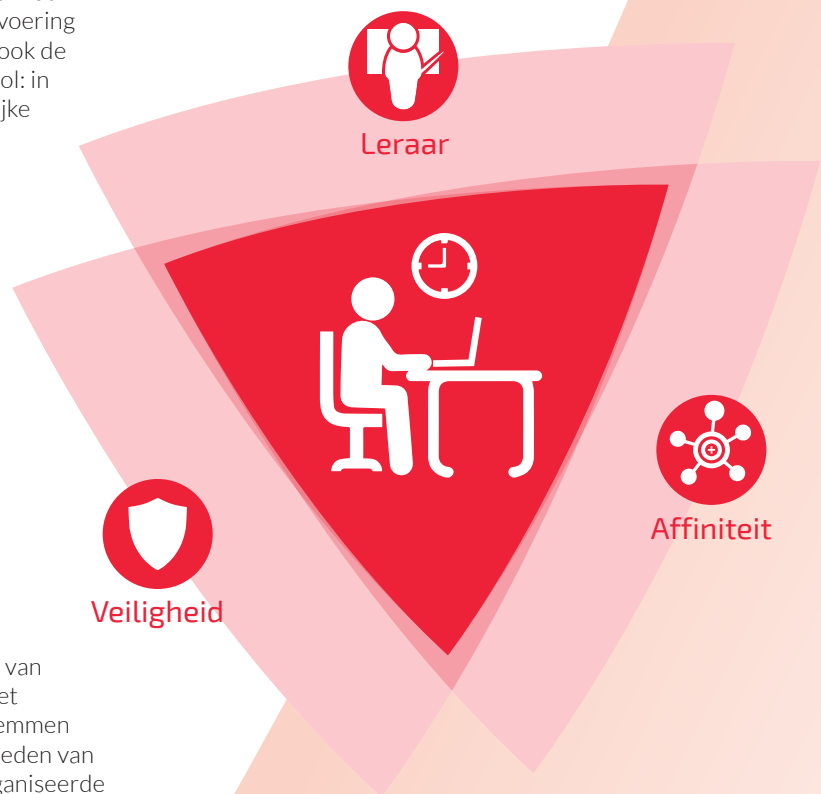
De verdeling van de maatschappelijke opdracht die het onderwijs heeft in drie doeldomeinen is algemeen aanvaard en voortgekomen uit de verschillende onderzoeken en onderwijstheorie van hoogleraar en onderwijsfilosoof Gert Biesta, die spreekt over Kwalificatie, Socialisatie en Subjectificatie. In het advies van het Platform Onderwijs2032 (2015) wordt geadviseerd een balans te vinden tussen cognitieve prestaties, persoonlijke ontwikkeling en voorbereiding op de maatschappij.

Basisvoorwaarden voor 'leren'

De werkgroep havo/vwo herkent drie basisvoorwaarden voor 'leren'

De eerste voorwaarde voor 'leren' is de bijdrage aan het leerproces van de leerling door de leraar. Elementaire leerpsychologie (Westhoff, 2009) laat zien dat leraren vooral faciliteren. Zij kunnen bij kinderen niet zomaar een knop aanzetten die tot leren leidt. Zij kunnen wel de omgeving veranderen en daardoor motiveren en nieuwsgierigheid aanwakkeren. Leraren hebben grote invloed op de leerzaamheid van leertaken door complexe, levensechte en functionele leeromgevingen te creëren. Dat kan soms in een leslokaal, maar dat betekent ook dat we in het nieuwe havo/vwo-cluster de fysieke ruimte aanpassen om de context te versterken en levensechter te kunnen werken. De kwaliteit van de les gaat hand in hand met de omgeving en de levensechtheid van het onderwijsleerproces. Dat geldt niet alleen voor de inrichting en de uitvoering binnen de school maar betreft nadrukkelijk ook de uitvoering van het onderwijs buiten de school: in het bedrijfsleven, samen met maatschappelijke organisaties en vervolgonderwijs. "Leren is fundamenteel sociaal en vindt ergens plaats, het is gesitueerd. Omdat tijdens sociale processen van kennisuitwisseling een gezamenlijke identiteit groeit, is dit proces zowel uitdagend als krachtig (Koenders, 2012)." Als tweede erkent de werkgroep dat leren vooral plaats vindt als we weten waarom we leren en we affiniteit hebben met datgene wat we leren. Het werken met thema's biedt context en biedt de mogelijkheid om te werken aan levensechte en betekenisvolle opdrachten waaraan je als leerling plezier beleeft. Dat leidt in de werkgroep tot de keuze voor kleinschalige deelscholen met vakoverstijgende, interdisciplinaire thema's die passen bij deze uitgangspunten. Deelscholen waar kleine, herkenbare teams van leraren en ondersteunende medewerkers het onderwijs organiseren, ontwikkelen en afstemmen op de behoefte, de affiniteit en de mogelijkheden van de leerling. De keuze voor thematisch georganiseerde deelscholen past bij het advies van het Platform Onderwijs2032: "In de domeinen komen kennis en vaardigheden samen uit de verschillende vakken zoals het onderwijs die nu kent. Dat spoort leerlingen aan zelf de grenzen tussen de huidige vakken te doorbreken. Het onderwijs van de toekomst motiveert leerlingen bovendien hun kennis te gebruiken om, samen met anderen, creatieve oplossingen voor bepaalde vraagstukken te bedenken. De leraar prikkelt ze om kritisch na te denken over de informatie die ze tot zich nemen en over de manier waarop ze hun kennis kunnen verdiepen en kunnen toepassen. Dat kan in diverse vormen, soms in de klassieke vakkenstructuur, en vaker dan nu in een aanbod met vakoverstijgende projecten (2015, p. 4)."

De derde voorwaarde voor 'leren' is naast de rol van de docent en de contextrijke leeromgeving de veilige omgeving. Waar leerlingen zichzelf kunnen en mogen zijn, en bovenal gekend worden. Waar fouten gemaakt worden zodat je er van kunt leren en groeien zonder dat je hierop afgerekend wordt. Een school waar leerlingen en medewerkers ertoe doen. Waar je aanspreekbaar bent, verantwoording krijgt, neemt en aflegt. Met het realiseren van kleinschalige deelscholen met herkenbare groepen leerlingen en leraren die elkaar kennen en gekend worden wordt de basis gelegd voor een veilige omgeving.

Ook voor leraren geldt dat zij de keuze hebben voor een deelschool die goed bij hen past en waarvoor men verantwoording wil nemen. Dat vergroot het eigenaarschap en de betrokkenheid bij de opdracht.

Advies

De voorwaarden om het 'leren' te versterken en rijke leeromgevingen te creëren leiden tot het volgende advies.

Kleinschaligheid

Wij adviseren de directieraad om het havo/vwo-cluster in te delen in herkenbare, kleinschalige deelscholen waar leerlingen en leraren hun thuisbasis hebben. Daarmee wordt kleinschaligheid vergroot en ontstaan de voorwaarden voor een veilige omgeving waar leerlingen elkaar kennen en gekend worden. Voor leraren geldt dat zij in kleine en herkenbare teams verantwoordelijk zijn voor een deelschool en deze met elkaar kunnen vormgeven op een wijze die past bij de betreffende groep leerlingen. Leraren kunnen zich wijden aan hun vak en aan de ontwikkeling van het onderwijs. De lijnen zijn kort en men kent elkaar. Elke deelschool heeft een eigen profiel en eigen karakter (zie uitwerking in volgende paragraaf) en wordt gerealiseerd door één of meer teams binnen die deelschool. Als de schoolleiding vertrouwen geeft aan deze teams om de ontwikkeling vorm te geven dan schept dat de voorwaarden voor leraren om voldoening uit hun werk te halen, goed te presteren, erkenning te ervaren en hoge kwaliteit te leveren.

Herkenbare, kleinschalige deelscholen waar leerlingen en leraren hun thuisbasis hebben.

Verrijkende thema's in de deelscholen

In de deelscholen ontstaat een onderwijsaanbod dat past bij de drie doeldomeinen die kenmerkend zijn voor het onderwijs, waarbij leerlingen een diploma behalen dat het best bij hen past (kwalificatie), vaardigheden aanleren die nodig zijn om hun plaats in de maatschappij en het vervolgonderwijs te verwerven (socialisatie) en in staat zijn autonome en authentieke keuzes te maken die passen bij de persoonlijke normen en waarden (persoonsvorming). De werkgroep kiest voor deelscholen met thema's die een verrijking zijn op het reguliere aanbod en passen bij de behoeftes, talenten en affiniteit van de leerling, maar ook passen bij de maatschappelijke behoefte en noodzaak. Het Hoofdlijnenadvies (2015) beschrijft drie domeinen aan essentiële kennis: natuur & technologie, mens & maatschappij en taal & cultuur. Interdisciplinaire onderwerpen die over de grenzen van de bestaande vakken heen gaan. Als havo/vwo-cluster kiezen we voor zes deelscholen op basis van bovenstaande domeinen. Alle leerlingen zullen in de opbouw kennis maken met deze thema's maar zullen op basis van hun persoonlijke keuze voor een deelschool één thema meer diepgaand ontdekken als verrijking op het reguliere aanbod binnen het onderwijscluster. Vanuit deze verrijkende thema's werken leerlingen aan benodigde vaardigheden en de persoonsvorming om in klas 3 een profiel te kiezen voor de tweede fase en daarna een passende studiekeuze te maken in het hbo of aan een universiteit.

De zes deelscholen die de werkgroep wil inrichten zijn Kunst & Cultuur (Arts), Natuurwetenschappen (Science), Technasium, Maatschappij/Ondernemerschap/Internationalisering, Bewegen & Gezondheid en een aparte deelschool voor Gymnasium. De werkgroep kan zich voorstellen dat in de praktijk de deelscholen zich ook op andere wijze ontwikkelen, waarbij bijvoorbeeld één van de deelscholen samengaat met een andere deelschool. In de deelscholen zal een zichtbaar gedeelte van het curriculum in het teken staan van het thema. In de uitwerking van het thema kan nadrukkelijk gekozen worden voor een dag of twee dagdelen per week die projectmatig worden vormgegeven in samenwerking met de buitenwereld. Mogelijkheden voor buitenschools leren zijn:

- door het bedrijfsleven opgestelde opdrachten bij het Technasium;
- de samenwerking met bedrijven in een International Business College;
- uitwisselingen met buitenlandse scholen;
- stages;
- proefstuderen;
- samenwerking in projectvorm met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties etc.

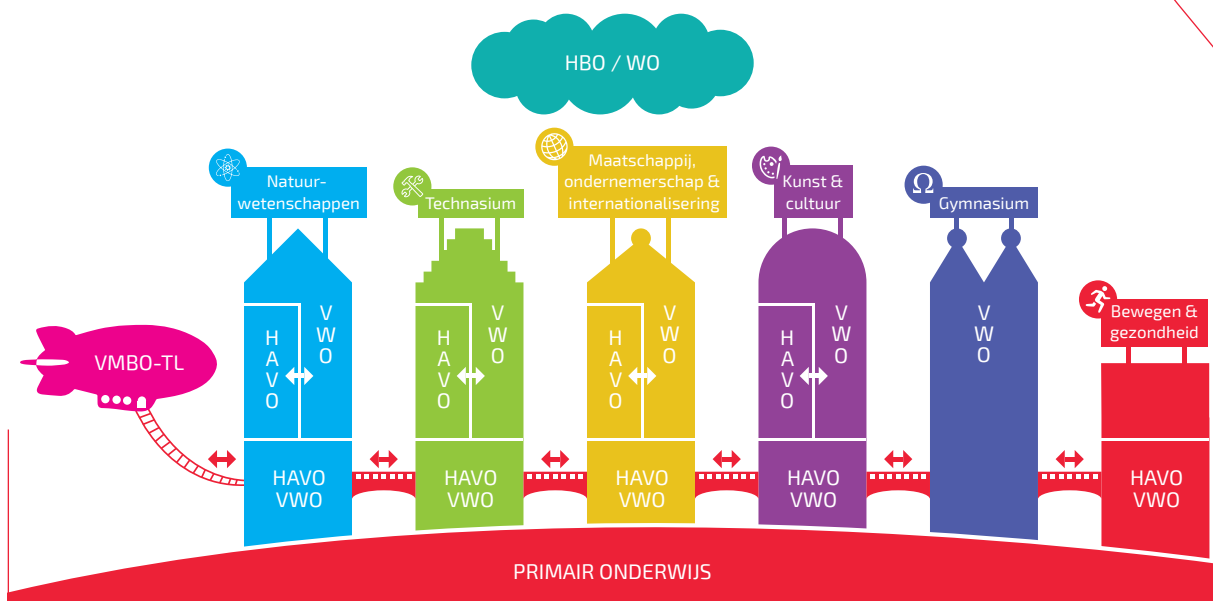
Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO)

Naast de genoemde deelscholen zal binnen het gebouw van het havo/vwo-cluster het Aurum College worden gehuisvest: Voortgezet Speciaal Onderwijs. De werkgroep havo/vwo heeft geen inhoudelijke bemoeienis met het Aurum, dat valt onder de stichting Edivier. De gezamenlijke huisvesting kan echter wel leiden tot een inhoudelijke versterking op het gebied van Passend Onderwijs, vakinhoudelijke begeleiding en zorgvragen. In het vlekkenplan en de inpassingsstudie van de architect is rekening gehouden met het Aurum.

Advies

Een deelschool zal bestaan uit een herkenbare groep leerlingen en leraren die zoveel mogelijk vanuit het thema zullen werken. Ook vakken die niet direct gekoppeld lijken te zijn aan een thema kunnen daar een grote inhoudelijke rol spelen. Het vak Engels kan bijvoorbeeld gebruik maken van teksten met een technische component bij Natuurwetenschappen (Science) en een culturele component bij leerlingen in de Kunst & Cultuur-deelschool.

Met dit advies worden leraren uitgedaagd te kiezen voor een deelschool en samen met kleine teams vorm te geven aan de onderwijskundige aanpak en kwaliteit binnen de deelscholen.

Kleinschalige deelscholen die aan de hand van interdisciplinaire thema's een verrijking bieden op het reguliere aanbod. Een verrijking dat passend is bij de behoefte, talenten en affiniteit van de leerling.

Excellentie

Het nieuwe cluster havo/vwo nodigt leerlingen en leraren nadrukkelijk uit om te excelleren en de kop boven het maaiveld uit te steken. Zoals het hoort bij een ambitieuze school koesteren we het goede maar streven we naar het beste. Dit uitgangspunt is leidend voor de school als geheel, maar zeker ook voor de individuele leerling. Alle kinderen hebben talenten en we willen graag dat deze talenten ontwikkeld worden. Met de juiste stimulatie en oefening kunnen kinderen boven zichzelf uitstijgen. Het gaat hierbij in eerste instantie om excellentie op cognitief vlak, maar ook excellentie op artistiek of sportief vlak zal nadrukkelijk worden gestimuleerd en gefaciliteerd. In het havo/vwo-cluster krijgen leerlingen de mogelijkheid om te excelleren door bijvoorbeeld:

- vakken op verschillende niveaus te volgen en af te ronden;
- gespreide examens;
- in vwo 5 en 6 minors te volgen op universiteiten;
- deel te nemen aan Olympiades bij de bèta-vakken op regionaal, nationaal en internationaal niveau;
- het talenonderwijs te versterken door het 'International Baccalaureate (IB)' aan te bieden door middel van Cambridge Engels, Delf Scolaire voor Frans, Goethe Zertifikat voor Duits en DELE voor Spaans;
- vakken aan te bieden als Natuur, Leven & Technologie (NLT) in Science, Onderzoek & Ontwerpen (O&O) in het Technasium en wetenschapsoriëntatie in het vwo;
- individuele maatwerktrajecten ten aanzien van excellentie op cognitief vlak, bij sportieve en artistieke prestaties.

Brede vorming

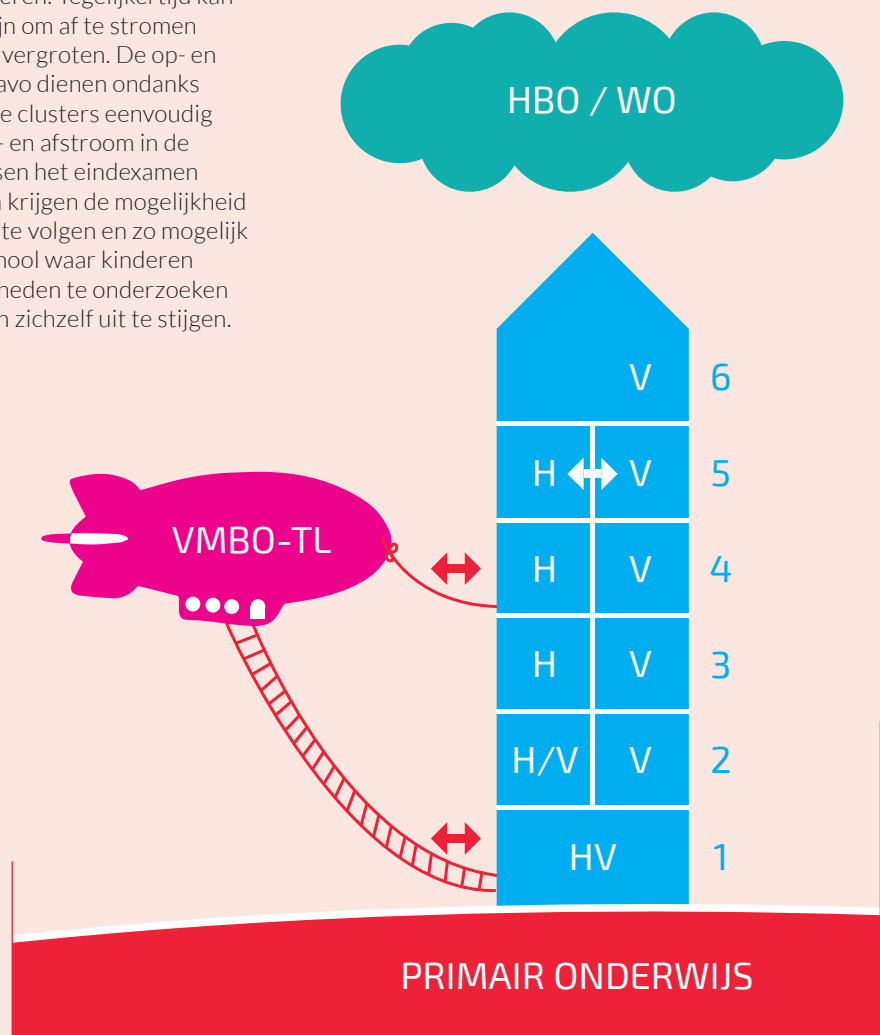
Naast de mogelijkheid om in de deelscholen te verdiepen op bepaalde thema's en bij talen op een hoger niveau, wil de werkgroep dat brede vorming mogelijk blijft. Dat kan in het vakkenaanbod gerealiseerd worden door het aanbod te vergroten. Hierbij valt te denken aan extra keuzevakken in het examen als Spaans, Informatica, wiskunde D, Natuur Leven & Technologie, Maatschappijwetenschappen, Management & Organisatie, Bewegen Sport en Maatschappij en de uitstroomrichtingen Dans en Drama bij Kunst. De mogelijkheden om dit aan te bieden zijn afhankelijk van het aantal leerlingen dat voor een dergelijk vak kiest. Persoonsvorming en socialisatie kunnen breed gevormd worden door het aanbod van werkweken, uitwisselingen met buitenlandse scholen, stages, proefstuderen op hbo's en universiteiten en vakoverstijgende projecten met een maatschappelijke meerwaarde waarin burgerschapscompetenties leidend zijn. Nadrukkelijk is Internationalisering een belangrijk aspect van het 'wereldburgerschap' waar wij leerlingen voor opleiden. Mogelijk kan het Cluster zich aansluiten bij het ELOS-concept.

Doorgaande leerlijnen, op- en afstroom

Leerlingen kiezen in groep 8 voor een deelschool in het onderwijscluster havo/vwo. In eerste instantie voor de onderbouw en na klas 3 binnen het profiel in de bovenbouw. Dat zal grote positieve invloed hebben op leerlingen die al een uitgesproken affiniteit hebben met een thema en zich daarin willen verdiepen. Voor leerlingen die dat in mindere mate hebben, is het onderwijscluster havo/vwo verantwoordelijk voor de begeleiding van de leerling in zijn of haar keuzeproces. Daarvoor zal het havo/vwo-cluster advies vragen aan het primair onderwijs en programmatische aansluiting zoeken om kinderen in groep 8 voor te bereiden op hun overstap naar het voortgezet onderwijs. Leerlingen die niet passen bij de gekozen deelschool kunnen tussentijds van richting veranderen. In klas 3 maakt elke leerling een keuze voor het verplichte profiel in de tweede fase (bovenbouw) en kan daarmee van deelschool wisselen. Ook de 'op- en afstroom' wordt georganiseerd. Het havo/vwo-cluster zal op- en afstromen mogelijk maken. Leerlingen die goed presteren, krijgen kansen om hun mogelijkheden te onderzoeken en zullen uitgedaagd worden om te excelleren. Tegelijkertijd kan het in het belang van het kind zijn om af te stromen en daarmee het welbevinden te vergroten. De op- en afstroom tussen VMBO-TL en havo dienen ondanks de geografische ligging van beide clusters eenvoudig te verlopen. Het betreft hier op- en afstroom in de onderbouw maar zeker ook tussen het eindexamen VMBO-TL en havo 4. Leerlingen krijgen de mogelijkheid om vakken op een hoger niveau te volgen en zo mogelijk af te sluiten. We worden een school waar kinderen kansen krijgen om hun mogelijkheden te onderzoeken en uitgedaagd worden om boven zichzelf uit te stijgen.

Havo en vwo-klassen

Met uitzondering van het gymnasium (uitsluitend bedoeld voor leerlingen met een vwo-advies) stromen alle leerlingen vanuit groep 8 in de eerste klas in een gemengde havo/vwo-klas in. Dit geeft leerlingen de mogelijkheid om binnen hun eigen sociale omgeving de juiste plek binnen het voortgezet onderwijs te vinden. Leerlingen die al in de eerste klas laten zien dat zij de uitdaging nodig hebben van een afzonderlijke vwo-klas kunnen in klas 2 (als de aantallen in de deelscholen dat toelaten) plaats nemen in een aparte vwo-klas binnen de deelschool. In klas 3 zullen alle leerlingen les krijgen op havo- of vwo-niveau en zullen alle leerlingen een profiel kiezen dat past binnen de deelscholen. Vanaf klas 4 zullen alle leerlingen voorbereid worden op het examen binnen het wettelijk vastgelegde profiel.

Wetenschappelijk voorbereidend vwo

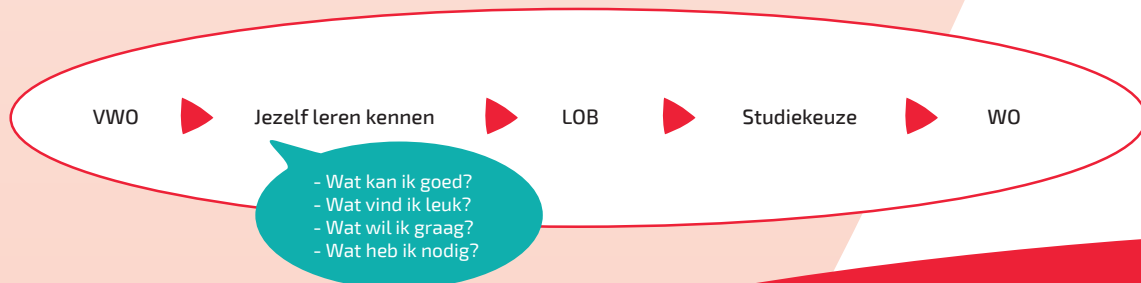
Het vwo staat voor voorbereidend wetenschappelijk onderwijs en leidt daarmee op tot een universitaire opleiding. Dat gaat in Nederland vaak goed maar tegelijkertijd zijn er cijfers die zorgen baren. De uitval in het eerste jaar van de universiteit is hoog en slechts 47% van de vwo-leerlingen behaalt een master-diploma binnen zeven jaar. In het vwo is het noodzakelijk om leerlingen vaardigheden mee te geven en attitudes aan te leren die passend zijn bij de eisen die gesteld worden aan starters in de academische wereld.

Het werken aan de hand van thema's en in projecten geeft ruimte aan de leerling om die vaardigheden te ontwikkelen waarmee de leerling affiniteit heeft. Om de specifiek academische vaardigheden te ontwikkelen zou het vwo aan kunnen sluiten bij de WON (Wetenschaps Oriëntatie Nederland) waarbij het vak Wetenschapsoriëntatie kan worden aangeboden. Tevens leidt dit tot een netwerk van vwo-scholen in de regio waarbij leerlingen werken aan wetenschappelijke projecten samen met universiteiten die verbonden

zijn aan de WON. Vwo-leerlingen bouwen aan een portfolio waarin zij bewijzen aan de benodigde kennis, competenties en vaardigheden te voldoen.

Het onderwijscluster zal samenwerking met het wetenschappelijk onderwijs zoeken om docentuitwisseling mogelijk te maken, profielwerkstukken op universiteiten te laten maken en onderzoek te doen. Ook kunnen methodieken uit het WO al in een aangepaste vorm worden gebruikt in het onderwijscluster om leerlingen te laten wennen aan de wijze waarop er gewerkt wordt op een universiteit.

Om leerlingen keuzes te laten maken voor een vervolgopleiding is het van doorslaggevend belang dat zij hun mogelijkheden kennen, weten waar ze affiniteit mee hebben en hun sterke en zwakke punten kennen. De individuele begeleiding en het mentorprogramma moeten daarvoor volledig ingebed zijn in de Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) in het onderwijscluster.

WON: Benodigde kennis en vaardigheden voor vwo-leerlingen om succesvol te zijn in het Wetenschappelijk Onderwijs.

- De leerling heeft kennis van het wetenschappelijk begrippenkader.
- De leerling kent de globale fasering van onderzoek doen en kan deze zelfstandig toepassen.
- De leerling kent diverse onderzoeksmethodes en -technieken (literatuuronderzoek, observatie, experimenteren, interview en enquête) en weet een inschatting te maken wanneer die het meest geëigend zijn.
- De leerling kent de belangrijke eisen die aan een goede onderzoeksvraag gesteld worden en past deze zelfstandig toe.
- De leerling kan verschillende wetenschappelijke richtingen onderscheiden en gebruikt deze kennis om zelf een passende studiekeuze te maken.
- De leerling kan reflecteren op eigen onderzoek en tevens interpreteren welke rol hij daarin heeft gespeeld.
- De leerling is in staat zijn/haar onderzoek(sbevindingen) zowel mondeling als schriftelijk te presenteren.
- De leerling is in staat een realistische planning te maken voor een onderzoek.

Beroepsoriënterende havo

In het havo-onderwijs zien we dat vaardigheden ontbreken die verwacht worden van starters in het hbo. Met name het vermogen van leerlingen om theoretische concepten om te zetten in praktische uitvoering is een vaardigheid die weinig aan bod komt in het havo. De uitvalpercentages op het hbo zijn niet positief. 26% van de havoleerlingen valt in het eerste jaar uit of switcht van opleiding. Dat is een verantwoording van het hbo. Maar ook onze verantwoording stopt niet bij het behalen van een diploma. Om dit te bereiken zullen we leerlingen naast de cognitieve eisen van het examen ook vaardigheden en attitudes bij moeten brengen die passen bij het hbo (zie inzet).

Het onderwijscluster zal in de vakkenstructuur en in de projecten met name deze vaardigheden en competenties oefenen. Binnen de deelscholen in de onderbouw zullen de leerlingen juist die competenties kunnen aanboren waarvoor ze gemotiveerd zijn. In de bovenbouw is dat aan de hand van het gekozen profiel en de keuze voor een studierichting. De kern hierbij is dat leerlingen een sterke theoretische kennis moeten hebben, maar de ruimte krijgen om dit om te zetten in de praktijk. Leren door doen, resultaat op korte termijn en betekenis hebbend voor de leerling. Meer dan nu het geval is, zullen we duidelijk moeten maken waarom we bepaalde zaken doen en wat het doel is. Om dit te bewerkstelligen zullen havoleerlingen stages moeten lopen, kennis moeten maken met het hbo en de maatschappij in het echt moeten 'beleven' en niet alleen vanuit het boek. Havoleerlingen krijgen een portfolio dat deels door de school en deels door henzelf zal worden gevuld. Hierin worden de kennis en vaardigheden vastgelegd en de wijze waarop de leerling die heeft verworven.

Kenmerken van havo-onderwijs (HavistenCompetent, 2015):

Motiverend onderwijs door positieve feedback, afgestemd op de specifieke behoeften en mogelijkheden.

Leren door doen: de havist leert het beste door te doen. We gaan uit van wat havisten nodig hebben en leuk vinden. De theorie toepassen in situaties vanuit de praktijk.

Goede relatie: de havist houdt van afwisseling en is gevoelig voor sfeer. Leraren en leerlingen werken aan een goede relatie.

Zelfverantwoordelijk: de havist wil weten waarvoor hij leert. Leerlingen krijgen eigen verantwoordelijkheid bij het leren.

De opdrachten zijn overzichtelijk en bieden op korte termijn resultaten.

Minder uitval: de overgang van havo naar hbo wordt soepeler door het lessenpakket van havisten hierop aan te passen.

Om leerlingen nog beter voor te bereiden op het hbo zal samengewerkt worden met hogescholen. Mogelijkheden hiervoor zijn proefstuderen, profielwerkstukken al binnen het hbo maken, meeloopdagen bezoeken en uitwisseling tussen docenten van het havo/wvo-cluster en het hbo.

Om leerlingen keuzes te laten maken voor een vervolgopleiding is het van doorslaggevend belang dat zij hun mogelijkheden kennen, weten wat ze leuk vinden en hun sterke en zwakke punten kennen. De individuele begeleiding en het mentorprogramma moeten daarvoor volledig ingebed zijn in de Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) in het onderwijscluster.

Havo

Jezelf leren kennen

LOB

Studiekeuze

HBO

- Wat kan ik goed?
- Wat vind ik leuk?
- Wat wil ik graag?
- Wat heb ik nodig?

Vijf door HavistenCompetent en hbo's vastgestelde competenties waar beginnende hbo-studenten aan moeten voldoen, naast de eisen uit het havo-examen (HavistenCompetent, 2015):

- het eigen leerproces sturen,
- beroepshouding ontwikkelen,
- informatievaardigheden ontwikkelen,
- probleemoplossend werken,
- samenwerken.

Dilemma's van de werkgroep

Internationalisering en tweetalig onderwijs

De werkgroep heeft gesproken over tweetalig onderwijs. Gezien de enorme opgave waar het voortgezet onderwijs op dit moment voor staat, is besloten daar in deze fase nog niet mee te gaan werken. De personele gevolgen zijn op dit moment niet te overzien. Het cluster zou dan 'native speakers' moeten aanstellen en vakdocenten moeten gaan opleiden om hun vak in het Engels te geven. De keuze voor tweetalig onderwijs heeft geen gevolgen voor de inrichting van een gebouw en kan ook in een later stadium worden gemaakt. Als alternatief zal het cluster wel de mogelijkheid bieden om Engels, Frans en Duits op een hoger niveau aan te bieden dan het reguliere examenniveau voor havo en vwo. Ook zal worden gekeken of het mogelijk is aansluiting te zoeken bij stichting Elos.

Waarom geen onderwijsstroom zoals Montessori, Jena of Dalton?

De vorming van een cluster biedt veel ruimte om aandacht te besteden aan extra vakken, brede vorming en excellentie. De vorming van een aparte onderwijsstroom zou de mogelijkheden beperken aangezien leerlingenaantallen voor 'kleinere vakken' dan onder het minimum zouden dalen en het aanbod zou versralen. Nadrukkelijk bestaat de mogelijkheid om in het reguliere onderwijs leidende principes uit Dalton, Jena, Montessori etc. over te nemen.

Waarom weinig uitspraken over Passend Onderwijs?

Passend Onderwijs is een van de grote uitdagingen voor de toekomst. De wijze waarop de medewerkers van het cluster leerlingen gaan begeleiden aan de hand van hun specifieke onderwijsbehoefte heeft op dit moment geen gevolgen voor de architectonische situatie en de inpassingsstudie van de architect. In het vervolg zal er een werkgroep samengesteld gaan worden die Passend Onderwijs binnen het cluster gaat vormgeven. Hierbij betreft het de zorg- en ondersteuningsbehoefte van leerlingen maar ook de behoefte aan uitdaging en verdieping bij (hoog)begaaftde leerlingen.

Waarom al kiezen in groep 8 en niet in klas 1 of 2?

Ondanks het feit dat er nog maar één instroompunt voor leerlingen in Lelystad is, kunnen leerlingen in groep 8 toch een heldere keuze maken binnen het havo/vwo-cluster. De werkgroep realiseert zich dat dat voor leerlingen die nog niet zo makkelijk kunnen kiezen lastig kan zijn en adviseert dan ook garanties in te bouwen dat leerlingen eenvoudig de overstap kunnen maken. Als er een centrale, gemeenschappelijke instroom in een zelfde klas was geweest dan was de opdracht om binnen het cluster keuzes te bieden aan kinderen van groep 8 niet nagekomen. De instroom blijft in klas 1 een gemengde havo/vwo-brugklas met uitzondering van het gymnasium.

Als een deelschool te groot of te klein wordt?

De werkgroep realiseert zich dat de uitgangspunten van de aantallen leerlingen die voor een deelschool kiezen, gebaseerd zijn op cijfers bij andere scholen en de huidige keuze van havo/vwo-leerlingen binnen de SVOL voor een profiel. In de praktijk kan blijken dat deze aantallen over- of onderschat zijn. De architect houdt rekening in de inpassing met ruimtes die voor verschillende deelscholen in gebruik genomen kunnen worden. Hierdoor is het mogelijk dat een deelschool het ene jaar groter of kleiner is dan het andere jaar. In een extreem geval kan het zijn dat een deelschool zijn of haar bestaansrecht verliest. Dit zal echter uitsluitend in de onderbouw kunnen gebeuren aangezien in de bovenbouw de vier profielen en daarmee de deelscholen wettelijk zijn vastgelegd.

Afsluiting

Proces

Met dit advies komt de werkgroep aan het einde van de eerste fase. Dat is een prachtig, maar ook lastig, proces geweest. Uit drie verschillende scholen kwamen ouders, leerlingen en medewerkers bij elkaar om samen overeenstemming te bereiken over de uitgangspunten van een nieuw te vormen havo/vwo-cluster in Lelystad. Door de doelbewuste samenwerking in de werkgroep is focus en samenhang ontstaan in een systeem dat anders gefragmenteerd zou zijn. We hebben met elkaar 'geleerd, gecreëerd en genoten' en dat was uitsluitend mogelijk doordat alle leden van de werkgroep inzagen dat '[...] Leren meer is dan uitsluitend het verwerven van kennis maar ook de interactie met anderen omvat om kennis uit te wisselen en samen te werken (Koenders, 2012)." Leren is fundamenteel sociaal gebleken en tijdens dit proces van kennisuitwisseling is in de werkgroep een identiteit gegroeid die dit proces zowel uitdagend als krachtig heeft gemaakt.

Toekomst

De werkgroep heeft een advies opgesteld waarin ontzettend veel losse eindjes staan. Dit advies geeft slechts een eerste raamwerk weer van het toekomstige onderwijscluster havo/vwo. In de tweede fase zal dit advies uitgewerkt moeten worden. Zowel de onderwijsinhoudelijke kant als de ontwikkeling van de organisatie. Daarvoor zullen de komende tijd werkgroepen worden samengesteld die de belangrijkste vragen gaan beantwoorden. De komende tweeënehalf jaar zullen die expertgroepen steeds gedetailleerder uitwerking geven aan de vragen die dit advies hebben opgeroepen. Vragen met betrekking tot de cultuur van de deelscholen, wat dit betekent voor de rol van de leraar, de leidinggevende en de ondersteunende medewerker, op welke wijze we de samenwerking gaan zoeken met basisscholen en de partners in de regio en hoe we de uitgangspunten van dit advies omzetten in uitsluitend goed onderwijs passend bij elke leerling uit Lelystad.

Dankwoord

Om dit advies mogelijk te maken is de werkgroep dank verschuldigd aan velen. Met name de collega's binnen de scholen, OOP, OP, schoolleiding en bestuur, die ons telkens van feedback hebben voorzien, zijn van waarde geweest in ons denkproces. Dank zijn wij verschuldigd aan Joanne Wienk en Elly Reinders voor hun ondersteuning vanuit het architecten- en adviesbureau DOOK. De ondersteuning van Joke Methorst, tijdens een 'tweedaagse', heeft ons door de lastige dilemma's geleid waarvoor we stonden. Bob Huijssoon heeft ons behoed voor al te erge spellingsfouten en grammaticale blunders. Ook willen wij hier Rhody Matthijs bedanken voor zijn kritische noten tijdens die tweedaagse met betrekking tot de communicatie over dit proces en de vormgeving van dit advies.

Gebruikte en geciteerde werken

Biesta, G. (2011).

Het prachtige risico van onderwijs.
Culemborg: Phronese.

Haas, C. de, Huijssoon, B., Janssen, A., Lindeman, F., Lommen, B., & Straatsma, G. (2014).

Contouren voor een toekomstbestendig en uitdagend voortgezet onderwijs in Lelystad, versie 9 december 2014.
Lelystad: SVOL.

HavistenCompetent. (2015, 10 10).

De havist. Opgeroepen op 10 10, 2015, van Havisten Competent: <http://www.havistencompetent.nl/de-havist/>

Koenders, M. (2012).

Etienne Wengers, Community of practice.
In M. Ruijters, & R. Simons, Canon van het leren (pp. 125-135).
Deventer: Kluwer.

Lommen, B. (2015). Werkgroepen ten behoeve van de nadere invulling van de twee clusters.
Lelystad: SVOL.

Ministerie OCW, VO-raad. (2014).

Klaar voor de toekomst: Samen werken aan onderwijskwaliteit. Sectorakkoord VO 2014-2017.
Den Haag: Ministerie OCW.

Onderwijsraad. (2013).

Leraar zijn.
Den Haag: Babylon.

Onderwijsraad. (2014).

Een eigentijds curriculum.
Utrecht: Onderwijsraad.

Platform Onderwijs2032. (2015).

Hoofdlijnadvis: Een voorstel.
Den Haag: Ministerie OCW.

Rafaël, S. (1510).

De School van Athene. Plato en Socrates.
Vaticaanstad, Vaticaanstad: Vaticaanse musea.

Senge, P. (2000).

Lerende scholen.
Schoonhoven: Academic services.

Westhoff, G. (2009).

Leren overdragen.
Biezenmortel: MesoConslut.

Wierdsma, A., & Swieringa, J. (2011).

Lerend organiseren en veranderen.
Groningen/Houten: Noordhoff uitgevers.

Verklarende woordenlijst

Cambridge Engels

Het certificaat geeft de mogelijkheid om op verschillende niveaus het vak Engels te volgen. Daarmee wordt een hoger niveau bereikt dan het reguliere havo/vwo niveau. Dit wordt bepaald door de referentieniveaus in het Europees referentiekader.

Concept

Het theoretisch model, idee of plan dat getoetst kan worden aan de werkelijkheid.

Context

De term 'context' wordt in het onderwijs gebruikt om kennis en vaardigheden in een kader (achtergrond) te plaatsen waaraan het zijn specifieke betekenis ontleent. Hierdoor ontstaat samenhang met het theoretisch concept en de mogelijke toepassing in de praktijk.

Cultuurprofielschool

Cultuurprofilering en het daarbij behorende, officiële predicaat Cultuurprofielschool is de keuze van de school om (naast eventuele andere profileringen zoals Bèta of Sport) cultuureducatie als centraal beleidspunt voor de school(soort) breed of een enkele stroom in te zetten, te ontwikkelen en uit te dragen.

Deelschool

Een herkenbaar gedeelte van het gebouw waar een vast team van leraren en leerlingen vormgeeft aan het onderwijs. Kleinschalig en gebaseerd op vakoverstijgende thema's die een verrijking bieden op het gebied van bijvoorbeeld Science of Cultuur. Afhankelijk van de omvang kan de deelschool bestaan uit één of meerdere teams.

DELE

De DELE diploma's zijn de enige officiële diploma's met een internationaal karakter die de kennis en beheersing van het Spaanse taal bewijzen en die namens de Spaanse Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Sport door het Instituto Cervantes worden toegekend.

Delf Scolaire

Dit is een versie van het DELF-examen (Diplôme d'études en langue française) dat inhoudelijk is aangepast aan leerlingen van het voortgezet onderwijs. Wanneer zij voor het examen slagen, krijgen zij een door het Franse Ministerie van Onderwijs erkend diploma dat overeenkomt met het Europees Referentiekader voor de moderne vreemde talen (ERK) van de Raad van Europa.

Entreprenasium

Het Entreprenasium is een onderwijsconcept dat wordt gevormd en gerund door ondernemende leerlingen, docenten, scholen en hun partners, zoals ouders, bedrijven en gemeente. In het Entreprenasium hebben leerlingen veel zeggenschap over de invulling van het onderwijs. Zij 'runnen' samen met leraren de school.

Verklarende woordenlijst

Elos

Het Elos concept biedt scholen en leerlingen een goed gefundeerde en gestructureerde mogelijkheid om op onderscheidende wijze internationalisering op school vorm te geven.

Goethe Zertifikat

Het certificaat geeft de mogelijkheid om op verschillende niveaus (hoger dan het reguliere examen) het vak Duits te volgen. Het Certificaat wordt afgegeven door het Goethe Instituut en is gebaseerd op de Europese referentieniveaus. Met het behalen van een certificaat kan een leerling in Duitsland aantonen een bepaald niveau te beheersen.

International Baccalaureate

Het IB certificaat biedt leerlingen de mogelijkheid te studeren aan een universiteit die deze taal als voertaal heeft. Met het Cambridge Engels certificaat krijgt een leerling toegang tot elke Engelstalige universiteit ter wereld.

Interdisciplinaire

In de tekst van dit advies gebruikt als 'vakoverstijgend'. Een domein waarin verschillende vakken (disciplines) samenkomen.

Kleinschalig

Een situatie waarin leerlingen, ouders en leraren die elkaar kennen, gekend worden en een herkenbaar gedeelte van het gebouw gebruiken als hun 'thuis' waarbij veiligheid gewaarborgd wordt.

Kwalificatie

Kennis en vaardigheden die nodig zijn voor een vervolgopleiding. Meestal uitgedrukt in een diploma, (deel) certificaat en/of portfolio.

Niveaus

Betreft het onderwijsniveau. Bijvoorbeeld: havo of VMBO TL.

Olympiade

Wedstrijden voor verschillende disciplines (vakken). Zowel interscolair als regionaal, nationaal en internationaal, waarbij leerlingen op vakkennis beoordeeld worden.

Portfolio

Persoonlijk (digitaal) dossier, waarin de leerling bewijzen van bekwaamheid, resultaten en zijn persoonlijke ontwikkeling verzamelt.

Projecten

Een project is een begrensde activiteit waarbij leerlingen iets realistisch creëren. Dat kan vaak in opdracht van bedrijven en instellingen. In de meeste gevallen betreft het vakoverstijgende opdrachten waarbij moet worden samengewerkt. Projecten lenen zich uitstekend voor samenwerking met de buitenwereld: bedrijven maatschappelijke organisaties of het vervolgonderwijs.

Verklarende woordenlijst

Stakeholders

Alle betrokkenen bij de SVOL: leerlingen, medewerkers, ouders, stagebedrijven, vervolgopleidingen, gemeente, inspectie, ministerie etc.

Technasium

Technasium is een vastgesteld onderwijsconcept. In de formule van het Technasium staat het examenvak Onderzoek & Ontwerpen centraal. Daarnaast volgen leerlingen theorievakken. Het Technasium biedt variatie in leerstijlen. Theoretisch leren én eigen initiatief zijn beide van belang. Er wordt gewerkt met praktijkgerichte opdrachten die zijn geformuleerd vanuit het bedrijfsleven en het hoger onderwijs.

Thema

In dit document wordt 'thema' gebruikt om aan te geven dat de verdeling van het cluster in deelscholen plaats vindt aan de hand van vakoverstijgende thema's zoals Cultuur, Techniek of Internationalisering.

Stichting voor Voortgezet Onderwijs
Lelystad

**Dit advies betreft een uitgave van de
Stichting voor Voortgezet Onderwijs Lelystad
Postbus 2310
8203 AH Lelystad**

Bezoekadres:
Lindelaan 99
8224 KR Lelystad

SVOL

Stichting voor Voortgezet Onderwijs
Lelystad

www.svol.nl